

Tradició «or not» tradició

Rafel Duran

Director escènic

Si per tradició entenem el costum que ha prevalgut de generació en generació, no crec que puguem parlar de tradició teatral. És clar que cal matisar de quina tradició teatral parlem: la de la direcció escènica.

El teatre és un art que es troba en constant renovació, la prova d'això la tenim només donant un cop d'ull a tot el segle XX i observant les diferents propostes sorgides per renovar l'art escènic. Un art que canvia al compàs rítmic de la societat i de les personalitats teatrals que juguen per trobar noves propostes i nous llenguatges amb què comunicar-nos.

El nostre país no ha tingut sort amb moltes coses i molta menys amb la cultura. Fa trenta anys que intentem normalitzar un estat democràtic, i hem hagut d'aprendre a tenir paciència. Les coses no han anat ni van tan ràpides com ens agradaria. El teatre va rompre motlles als anys seixanta i setanta. Va trencar una tradició decadent i anquilosada en el passat, i com a resultat va sorgir l'anomenat teatre independent, que aleshores s'emmirallava en diverses companyies europees. I alguns d'aquests grups del teatre independent van començar a professionalitzar-se, de manera que amb el pas del temps van anar adquirint més qualitat i un nivell tècnic superior en tots els àmbits que configuren el fet teatral.

Actualment a Catalunya, des de l'òptica de la direcció escènica, treballam amb referents europeus que han anat sorgint els últims quaranta anys: Giorgio Strehler, Ingmar Bergman, el Living Theatre, Jacques Lecoq, Peter Brook, Bob Wilson, Pina Bausch i el seu teatre-dansa, Tadeuz Kantor, Robert Lepage, Frank Castorf o Eimuntas Nekrosius. Totes aquestes personalitats treballen a partir de la seva peculiar mane-

ra de veure el teatre. Tenen el seu discurs ideològic i l'han posat en pràctica a través dels seus espectacles. Tan sols ells han fet evolucionar els seus propis sistemes i les seves propostes, i són considerats dins la història del teatre contemporani més aviat transgressors. Aquests són els nostres referents, perquè quan hem vist alguns dels seus espectacles la majoria de directors que treballam a Catalunya ens hem sentit identificats amb el tipus de teatre que hem volgut fer o ens agradaria posar en pràctica.

Alguns directors escènics catalans fins i tot han imitat gairebé al cent per cent certes propostes d'aquestes personalitats (vestuari, il·luminació, bandes sonores) i ens les han ofert com a discurs propi d'un «estil». Però, atenció, això no és seguir una suposada tradició, perquè aquestes propostes solen tenir una duració, com a molt, de només una dècada, i s'acaben diluint en la recerca d'altres models més actuals.

Algunes d'aquestes personalitats-referents han creat escola en les ciutats on resideixen i podem trobar alumnes seus que han continuat la seva metodologia de treball, però no ens atrevim a dir que han creat una tradició. Per tradició entendriem el treball que durant segles ha realitzat la companyia de la Comédie Française amb els seus clàssics, o certes companyies italianes que han tret la pols a la *Commedia dell'Arte* i n'han recuperat la tradició.

Ara bé, crec que la direcció escènica en el nostre país es treballa de dues maneres diferenciables. La primera seria la dels directors que fan una lectura personal del text que han decidit escenificar i després recorren als seus propis referents (ja siguin un o més, o bé la combinació d'alguns d'ells), que sovint tenen damunt la taula de treball; a partir d'aquí fan el seu projecte personal. La segona seria la dels directors que, abans de treballar el text per escenificar-lo, imposen al muntatge el seu suposat «estil», manllevat també dels mateixos referents. També cal dir que en el món dels creadors (tot i que avui encara són minoria a Catalunya),

els que fan un treball de creació escènica on el text no és el més important treballen també amb els seus referents dins la nostra cultura teatral d'Occident. Per tant, vist des d'aquest caire, parlar de tradició teatral en la direcció escènica és del tot impossible, tot i que treballar amb referents no vol dir de cap de les maneres que el treball no sigui digne ni que tampoc tingui qualitat. És el resultat d'uns condicionaments històrics, d'una manca de política cultural i econòmica que afavoreixi el fet que algun dia puguem arribar també a ser els capdavanters.

De fet, cal no oblidar certa paradoxa, i és que el teatre que fem a Catalunya és, al mateix temps, un referent que tenen en compte la gent de teatre de la resta de l'Estat espanyol.